

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

УДК 347.465
DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v2.2024.5>

Д. С. Луценко
кандидат юридичних наук, керуючий партнер
Адвокатського об'єднання «Novels»
orcid.org/0009-0003-9881-8467

ОЧІКУВАННЯ ВІД ДІЛОВИХ УГОД ЯК ВИД МАЙНОВОГО ОЧІКУВАННЯ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

Мета: Ця анотація спрямована на розгляд поняття «очікування від ділових угод» як виду майнового очікування в цивільному праві. Вона ставить за мету визначити значення цього поняття, його роль у правовому регулюванні договірних відносин, а також вплив на вирішення спорів та укладення ділових угод.

Методи: Для досягнення поставленої мети використовуються методи аналізу правових актів, доктрини та судової практики, а також літературні джерела з цивільного права. Проводиться огляд та узагальнення інформації щодо поняття «очікування від ділових угод» та його значення в контексті майнових відносин.

Результати: В анотації розкривається сутність поняття «очікування від ділових угод» та його важливість для цивільного права. Аналізуються основні аспекти цього виду майнового очікування, його роль у формуванні та виконанні договорів, а також вирішенні спорів між сторонами.

Висновки: Поняття «очікування від ділових угод» є важливим елементом цивільного права, яке визначає очікування сторін щодо отримання майнових користей від укладених угод. Його розуміння та правове регулювання має значний вплив на забезпечення захисту прав та інтересів учасників договірних відносин.

В цивільному праві, очікування від ділових угод може мати велике значення в визначенні обов'язків сторін та розгляді спорів, та потребує подальшого дослідження та вдосконалення правової бази для забезпечення ефективного захисту прав та інтересів учасників договірних відносин.

Додатково слід відзначити, що майнові очікування від ділових угод у контексті небезпек війни стають особливо вразливими та непередбачуваними. Війна і збройні конфлікти призводять до значних економічних та правових викликів, які впливають на стабільність ділових відносин і виконання договірних зобов'язань.

Ключові слова: розуміння договірних відносин, правове регулювання, майнові користі, спірні ситуації, захист прав, юридичний аналіз, ділові угоди, контрактні відносини.

Lutsenko D. S. EXPECTATIONS FROM BUSINESS TRANSACTIONS AS A TYPE OF PROPERTY EXPECTATIONS IN CIVIL LAW

Purpose: This abstract aims to explore the concept of “expectations from business transactions” as a type of property expectation in civil law. It seeks to define the significance of this concept, its role in the legal regulation of contractual relations, and its impact on dispute resolution and the conclusion of business deals.

Methods: To achieve the stated purpose, methods of analyzing legal acts, doctrine, and judicial practice are used, as well as literary sources on civil law. A review and generalization of information regarding the concept of “expectations from business transactions” and its significance in the context of property relations are conducted.

Results: The abstract reveals the essence of the concept of “expectations from business transactions” and its importance for civil law. The main aspects of this type of property expectation are analyzed, its role in the formation and execution of contracts, as well as the resolution of disputes between parties.

Conclusions: The concept of “expectations from business transactions” is an important element of civil law, which defines the parties’ expectations regarding the receipt of property benefits from concluded deals. Its understanding and legal regulation have a significant impact on ensuring the protection of the rights and interests of participants in contractual relations.

In civil law, expectations from business transactions can play a significant role in determining the obligations of the parties and in the resolution of disputes. This area requires further research and enhancement of the legal framework to ensure effective protection of the rights and interests of the participants in contractual relationships.

Additionally, it should be noted that property expectations from business transactions become particularly vulnerable and unpredictable in the context of the dangers of war. War and armed conflicts lead to significant economic and legal challenges, which affect the stability of business relations and the fulfillment of contractual obligations.

Key words: understanding contractual relations, legal regulation, property benefits, dispute situations, protection of rights, legal analysis, business transactions, contractual relations.

У сучасному світі ділові угоди є ключовим механізмом регулювання економічних відносин. Вони не лише формують основи взаємодії між суб'єктами господарювання, але й створюють підґрунтя для формування майнових очікувань, які є важливим елементом цивільного права. Майнові очікування від ділових угод впливають на прийняття рішень, регулюють поведінку сторін угод і забезпечують правову визначеність у взаємовідносинах між контрагентами.

Очікування від ділових угод як вид майнового очікування в цивільному праві відіграє важливу роль у формуванні та регулюванні майнових відносин. Це поняття включає в себе правові очікування сторін щодо майбутніх переваг, вигод або прибутків, які вони планують отримати в результаті укладення та виконання ділових угод.

Майнові очікування є одним із важливих інститутів цивільного права. Вони являють собою правову можливість набуття майнових благ у майбутньому за наявності певних юридичних фактів.

Ділові очікування або майнове очікування (англ. business expectancy, expectancy interests) – це юридична концепція, яка визнає захист достовірних сподівань на майбутні вигоди чи прибутки від існуючого комерційного оголошення.

Ділові очікування – це розумні сподівання на продовження існуючих комерційних відносин, з якими представлений законний економічний інтерес отримувати прибуток або інші майнові перспективи в майбутньому. Це охоплює очікування продовження контрактів, клієнтських зв'язків, репутації бізнесу тощо [1, с. 15].

Також, майнові очікування можна визначити як юридичні позиції, які вказують на можливе виникнення майнових прав або інтересів у майбутньому. Вони виникають на підставі законодавчих норм, договорів або судових рішень і формують передбачення сторін щодо отримання певних майнових користей у майбутньому. У контексті ділових угод майнові очікування можуть бути пов'язані з різними аспектами, такими як очікування прибутку від інвестицій, виконання зобов'язань контрагентами, отримання майнових прав на об'єкти нерухомості тощо.

Майнові очікування є важливим елементом правової системи, оскільки вони забезпечують стабільність і передбачуваність правовідносин. Вони також сприяють ефективному функціонуванню ринкової економіки, стимулюючи інвестиції та підприємницьку діяльність. У цьому контексті важливо розуміти, що майнові очікування можуть бути як позитивними, так і негативними, залежно від результатів виконання угод.

В літературі вирізняють наступні функції ділових очікувань:

- Захист комерційних інтересів – ділові очікування визнаються законом як майнове право, що

підлягає правовому захисту від неправомірного втручання третьої сторінки.

- Стабільність бізнес-відносин – концепція підтримки безперешкодному продовженню вигідних бізнес-відносин та підтримує сторінку очікування щодо їх подальшого розвитку.

- Компенсація втрат – у разі неправомірного порушення ділових очікувань, постраждала сторона може вимагати компенсацію втрачених майбутніх доходів або вигод.

- Запобігання недобросовісній конкуренції – захищає бізнес від навмисного перехоплення клієнтів, партнерів або контрактів конкурентами за допомогою неетичних методів.

- Визначення вартості бізнесу – врахування ділових очікувань є продаж при оцінці вартості компанії або гудвілу під час купівлі-продажу бізнесу.

Концепція ділових очікувань покращує важливу роль у забезпеченні стабільності комерційної діяльності та захисту майбутніх економічних інтересів бізнесу.

Одним із видів майнових очікувань є очікування від ділових угод, які змінюють значущу роль у підприємницькій діяльності та комерційних відносинах [6, с. 35].

Очікування від ділових угод – це майнові очікування, пов'язані з укладенням, виконанням або припиненням різноманітних господарських договорів, які спрямовані на отримання майнових угод у майбутньому.

Вони можуть виникати на різних етапах договірних відносин та включати:

Очікування від самого укладення договору, наприклад, коли сторони досягли домовленості про основні умови, але формальне підписання та набрання чинності договору ще не відбулося.

Очікування від належного виконання договору іншою стороною, зокрема очікування отримання певних товарів, роботи, послуги чи грошової вартості відповідно до узгоджених зобов'язань.

Очікування від продовження дії договору після закінчення його строку або поновлення договірних відносин на нових умовах.

Очікування від розірвання або припинення договору за певні особливості, наприклад, у разі істотного порушення умов домовленої зі сторінки.

Такі майнові очікування можуть підлягати захисту в судовому порядку, зокрема шляхом стягнення збитків, відшкодування моральної шкоди або визнання недійсними певних угод, які порушують сторінку законного очікування.

Проте, слід, що захист майнових очікувань обмежується принципами розумності, добросовісності та справедливості, а також конкретними основними справами.

Майнові очікування відіграють важливу роль у вирішенні спорів між сторонами ділових угод. У разі невиконання зобов'язань однією зі сторін,

інша сторона може звернутися до суду з вимогою про захист своїх майнових інтересів. Суди враховують наявність правомірних очікувань сторін та визначають відповідні правові наслідки для захисту їхніх прав.

Одним із прикладів такого захисту є визнання права на майнові очікування в судовій практиці. Зокрема, Верховний Суд України неодноразово підкреслював важливість захисту правомірних очікувань сторін у договірних відносинах. Це включає захист від недобросовісних дій контрагентів, які можуть порушувати майнові права та інтереси іншої сторони.

Основними ознаками майнового очікування, що виникає з ділових угод є [3, с. 29]:

- Наявність правової підстави (договору, угоди) для виникнення майнових очікувань.
- Спрямованість на отримання майнових благ у майбутньому (прибутку, доходу, активів тощо).
- Ризиковий характер, існує певна невизначеність щодо реалізації очікувань.
- Тісний зв'язок з підприємницькою або господарською діяльністю.

Очікування від ділових угод є різновидом майнових очікувань, які мають цивільно-правову природу. Вони можуть виникати з різноманітних договірних відносин, зокрема:

- Очікування від договорів купівлі-продажу (утримання прибутку від перепродажу товарів).
- Очікування від договорів підяду (отримання винагороди за виконанні роботи або послуги).
- Очікування від договорів оренди (отримання орендних платежів).
- Очікування від договорів про спільну діяльність (розподіл прибутку).
- Очікування від договорів про надання послуг (отримання оплати за надані послуги).
- Очікування від інвестиційних договорів (отримання доходів від інвестицій).

Цивільне законодавство передбачає захист майнових очікувань, у тому числі й очікувань від ділових угод. Такий захист можна здійснювати шляхом:

- Відшкодування збитків, завданих невиконанням або неналежним виконанням договірних зобов'язань.
- Стягнення неустойки або штрафних санкцій за порушення умов договору.
- Визнання прав на отримання майнових благ, передбачених договором.
- Розірвання договору та відновлення первісного стану.

Також, у разі порушення очікувань від ділових угод, сторони можуть звертатися до суду для врегулювання спорів та вимоги компенсації за завдані збитки.

Основними аспектами, які характеризують очікування від ділових угод у цивільному праві слід вважати [2, с. 65]:

- **Правова визначеність:** очікування від ділових угод має бути підкріплене чіткими та зрозумілими правовими нормами, які визначають можливі права та обов'язки сторін.

- **Економічна обґрунтованість:** очікування мають бути реалістичними та обґрунтованими з економічної точки зору, враховуючи умови ринку та можливі ризики.

- **Захист інтересів сторін:** цивільне право має забезпечувати захист законних очікувань сторін, включаючи компенсацію у разі невиконання або неналежного виконання угоди.

- **Прогнозування наслідків:** сторони мають можливість прогнозувати юридичні наслідки угоди, включаючи виникнення, зміну або припинення майнових прав та обов'язків.

- **Добросовісність та справедливість:** угоди мають бути укладені та виконані добросовісно, з дотриманням принципів справедливості та рівності сторін.

- **Регулювання договірних відносин:** цивільне право встановлює правила, які регулюють укладення, зміну, виконання та розірвання договірних відносин, забезпечуючи таким чином реалізацію майнових очікувань.

- **Використання судового захисту:** у разі спорів або порушень угод, сторони можуть звернутися до суду для захисту своїх майнових очікувань.

Ці принципи допомагають формувати стабільне та передбачуване правове середовище для ведення бізнесу, сприяючи розвитку економічних відносин та забезпечуючи довіру між учасниками ринку.

Висновки. Отже, «очікування від ділових угод» – це важливе поняття в цивільному праві, яке регулює взаємовідносини сторін при укладанні та виконанні договорів. Очікування від ділових угод забезпечують стабільність та захист майнових інтересів на сторінці договірних відносин.

Вони є різновидом майнових очікувань, які тісно пов'язані з підприємницькою діяльністю та спрямовані на отримання прибутку або інших майнових варіантів у майбутньому. Цивільне законодавство забезпечує різноманітні способи захисту таких очікувань, що сприяє розвитку ділових відносин та забезпечує правову визначеність у цій сфері.

Отже, очікування від ділових угод – це поняття, що має значення в цивільному праві і вказує на очікування сторін укласти ділову угоду та отримати від неї певні результати або вигоди. Це може включати очікування на отримання прибутку, знижок, послуг, або інші види користі в результаті угоди.

Захист майнових очікувань у судовій практиці є важливим аспектом правової системи, який забезпечує реалізацію прав та інтересів учасників ділових угод. Міжнародні договори та конвенції також відіграють важливу роль у захисті майнових очікувань на міжнародному рівні, створюючи сприятливі умови для інвестиційної діяльності.

В цивільному праві, очікування від ділових угод може мати велике значення в визначенні обов'язків сторін та розгляді спорів, та потребує подальшого дослідження та вдосконалення правової бази для забезпечення ефективного захисту прав та інтересів учасників договірних відносин.

Додатково слід відзначити, що майнові очікування від ділових угод у контексті небезпек війни стають особливо вразливими та непередбачуваними. Війна і збройні конфлікти призводять до значних економічних та правових викликів, які впливають на стабільність ділових відносин і виконання договірних зобов'язань.

Війна призвела до порушення ланцюгів постачання, руйнування інфраструктури та майна, що суттєво збільшує ризик невиконання договірних зобов'язань. Це, у свою чергу, впливає на майнові очікування сторін угод, створюючи невизначеність щодо можливості отримання очікуваних вигод.

Війна часто класифікується як форс-мажорна обставина, яка звільняє сторони від виконання договірних зобов'язань без накладання штрафних санкцій. Однак це також означає, що майнові очікування можуть бути відкладені або взагалі не реалізовані, що впливає на фінансове планування і стратегії сторін.

В мовах воєнного стану правова система зазнає істотних змін в правовому регулюванні ведення бізнесу та інвестиційній діяльності, через впровадження додаткових норм обмежувального характеру, що призводить до нестабільності правового регулювання ділових угод. Зміни в законодавстві, введення нових нормативних актів або відсутність правозастосовної практики можуть суттєво вплинути на майнові очікування сторін.

Війна приносить економічні втрати, які впливають на фінансовий стан компаній та здатність виконувати фінансові зобов'язання. Інфляція, дефіцит ресурсів та підвищення витрат можуть зробити раніше вигідні угоди фінансово неефективними, змінюючи майнові очікування інвесторів.

У зв'язку з вищезазначеними факторами, сторони змушені переглядати та адаптувати умо-

ви своїх угод, включаючи положення про форс-мажор, умови виконання зобов'язань та механізми вирішення спорів. Це допоможе зменшити негативний вплив війни на майнові очікування та зберегти взаємні інтереси сторін.

Таким чином, майнові очікування від ділових угод у контексті війни потребують гнучкого підходу до договірних відносин, ретельного аналізу ризиків та розробки стратегій зменшення негативного впливу. Юридична підтримка та адаптація правових механізмів є ключовими для захисту майнових інтересів та забезпечення стабільності ділових відносин у таких складних умовах.

Література

1. Боднар Т. В. Договірні зобов'язання в цивільному праві : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2020. 612 с.
2. Гетьманцев О. В. Очікування, як особливий вид майна у цивільному праві. *Альманах права*. 2018. Вип. 9. 389 с.
3. Дзера О. В. Цивільне право України. Особлива частина: підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 976 с.
4. Довгерт А. С. Правова природа майнових очікувань як об'єктів цивільних прав. *Юридичний вісник*. 2021. № 3 (36). 606 с.
5. Кузнецова Н. С. Майнові очікування в системі об'єктів цивільних прав. *Актуальні проблеми держави і права*. 2010. Вип. 55. 680 с.
6. Михайлов С. В. Очікування у цивільному праві: історія та сучасний стан. *Часопис цивілістики*. 2019. Вип. 34. 170.
7. Шимон С.І. Теорія майнових прав як об'єктів цивільних правовідносин : монографія. К. : Юрінком Інтер, 2014. 664 с.
8. Ярошенко К. Б. Майнові очікування як об'єкт цивільних прав. *Приватне право і підприємництво*. 2018. Вип. 18. 98с.
9. Schlegel R.-O. *Ausgewählte Probleme zum Anwartschaftsrecht aus der Auflassung: zugleich einrechtsvergleicher Beitrag über den auperbucherlichen Erwerb im osterreichischen Recht*. Frankfurt am Main; Berlin; Bern; New York; Paris; Wien : Lang, 1995.
10. Banke B. *Das Anwartschaftsrecht aus eigentumsforbehalt in der Einzelzwangsvollstreckung*. Berlin, 1991. Seiten.